

Introduktion til artikelserien

Artikelserien "Hvad er..." sætter fokus på musikpædagogikkens fagsprog, på de ord og begreber der indgår i det, vi kan kalde den faglige samtale. Alle fag har deres sprog, og at kunne anvende dette sprogs begreber er en af forudsætningerne for, at vi, gennem faglig samtale og refleksion, kan begrunde, diskutere og udvikle vores praksis. De ord og begreber, vi bruger om vores fag, er med til at konstituere fagets diskurser. Hver eneste konstellation mellem mennesker har sin egen diskurs. Diskurser er de vaner, traditioner og det fagsprog, som faget og dets udøvere bevidst og ubevidst deler.

I artikelserien beskrives nogle af de teorier, der hører musikpædagogikken til, men på en sådan måde, at disse relateres til den musikskolepædagogiske virkelighed. Hermed vil artikelserien også handle om nogle af de spørgsmål, problemstillinger og diskurser, der er tilknyttet undervisningen i musikskolen.

Hvad er musikpædagogik?

Musikpædagogik handler om undervisning og om læring. Det handler om betingelserne for musikundervisningen, om de valg musiklæreren tager og om begrundelserne for disse valg. Om eleven og dennes forudsætninger for læring, om børns musikalske udvikling, om musik og identitetsdannelse, om musikæstetik etc. Musikpædagogik er en overordnet betegnelse for alle de videnskabelige og praktiske discipliner samt teoretiske overvejelser, der vedrører musikundervisning, musikopdragelse og musikuddannelse.

Ordet pædagogik stammer fra Grækenland og er afledt af ordet *paidagogike (techne)*, der kan oversættes som 'opdragelseskunst'.

En musikpædagog er en fagperson, der ved noget om musik og pædagogik. Mange musikpædagoger har gennem konservatorieuddannelse erhvervet en høj faglig viden om musik, men desværre kun en relativt lille teoretisk viden om undervisning og pædagogik. Dette betyder, at musikpædagogen gennem sin uddannelse ikke har fået tilgodeset musikpædagogikkens teoretiske sider i nær så høj grad som musikpædagogikkens praktiske sider.

Teori ses tit som en modsætning til praksis, og netop forholdet mellem teori og praksis er da også et meget omdiskuteret tema indenfor pædagogikken.

I denne artikelserie er det grundlæggende syn, at teori og praksis er tæt forbundne med hinanden. Teori er ikke blot at forstå som videnskabeligt begrundede hypoteser og antagelser. Teori er også at forstå som de antagelser og hypoteser, den enkelte lærer udarbejder på baggrund af sine erfaringer med undervisning. Teorierne kan være af mere eller mindre bevidst karakter, men er ikke desto mindre styrende for, hvorledes den enkelte lærer handler i praksis.

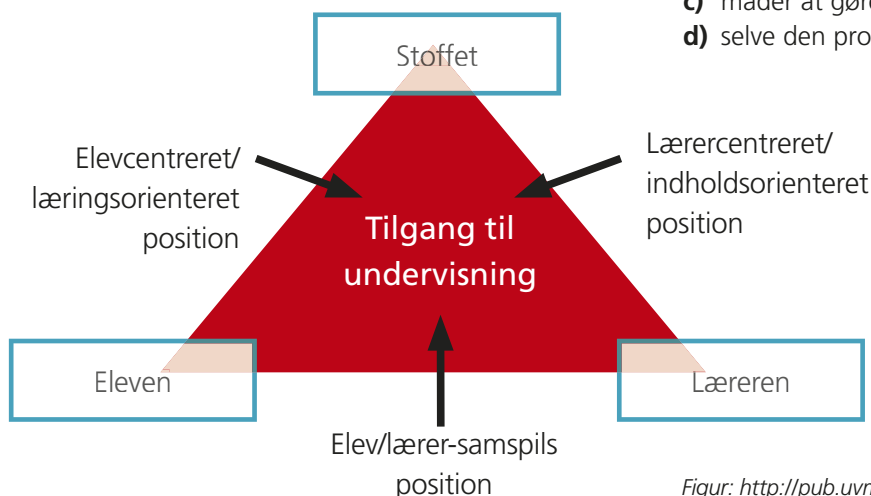
Erich Weniger har beskrevet følgende tre niveauer i forholdet mellem teori og praksis (se Gunn Imsen, 2005, s. 60-62):

- T1, *Teori af første grad*, kommer til udtryk i praksis som konkrete handlinger i undervisningen. Læreren er ikke nødvendigvis bevidst om bevæggrundene for sine handlinger, men der vil altid ligge **en holdning** gemt bag de valg og handlinger, læreren foretager.
- T2, *Teori af anden grad*, kommer til udtryk i de hverdagsteorier, som læreren i samtale med andre, benytter til at begrunde en bestemt praksis, **eksempelvis at argumentere** for eller imod holdundervisning.
- T3, *Teori af tredje grad*, kommer til udtryk som overordnede, klart afgrænsede teorier, der knytter sig til **forskellige pædagogiske traditioner**, eksempelvis teorier om børns musikalske udvikling, om musikalsk læring eller musikens betydning for identitetsdannelse.

Videnskabelige teorier udvikles på baggrund af refleksioner over T1 og T2, og samtidig er den daglige undervisningspraksis et udtryk for lærerens refleksioner og holdninger i forhold til T2 og T3.

Hvad er undervisning?

Undervisningssituationen er en meget kompleks situation, som i sin grundform omhandler eleven, indholdet, læreren og relationerne mellem disse. Dette kan udtrykkes grafisk ved hjælp af den didaktiske trekant:

Når man taler om undervisning, vil det man taler om, være afhængigt af det perspektiv, man anlægger på undervisningen. Frede V. Nielsen har foretaget følgende kategoriseringer (se Nielsen, 1999, s.12 – 15):

Med fokus på *indholdet* kan der overordnet skelnes mellem

- a) selve musikken, eksempelvis musikkens art, struktur, funktion og historie.
- b) det musikalske aktivitetsfelt, som vedrører musikalsk produktion, reproduktion, perception, interpretation og refleksion.

Temaer, der udspringer af et indholdsperspektiv, kan eksempelvis omhandle spørgsmål om *fagtraditioner*, *aktivitetsformer* eller *tavs viden*.

Med fokus på *eleven* kan der overordnet skelnes mellem

- a) læringens forudsætninger,
- b) selve læreprocessen og
- c) læringens resultat.

Temaer, der udspringer af et elevperspektiv, vil ofte være af psykologisk og sociologisk art og eksempelvis omhandle *læring*, *musikalitet* og *musikalsk udvikling*. Sættes fokus på samspillet mellem elev og indhold, optræder temaer som eksempelvis *evaluering*, *øvelse* og *kreativitet*.

Med fokus på *læreren* kan der overordnet skelnes mellem

- a) lærerens forudsætninger for at lære nogen noget,
- b) lærerens hensigt med at gøre det,
- c) måder at gøre det på og
- d) selve den proces at gøre det.

Figur: <http://pub.uvm.dk/2003/naturfag2/html/chapter07.htm>

Hvad er ..?

- Temaer, der udspringer af et lærerperspektiv, vil ofte være tilknyttet begreber såsom *didaktik*, *dannelse* og *diskurser*. Sættes fokus på samspillet mellem lærer og elev optræder temaer som eksempelvis *mesterlære som undervisningsform* eller *stilladsering*.

Nedenstående beskrivelse af en undervisningssituation, er et eksempel på, at det, man ser, er afhængigt af det perspektiv, der anlægges på undervisningen.

Musikskolebandet "Mettes moster" er i gang med at øve nummeret "Smooth operator". Bandet står i en halvkreds, og i centrum af denne står Finn (lærer). Han udstråler energi og er konstant i bevægelse: Det ene øjeblik markerer han bassens rytme, det næste øjeblik efterligner han med hænderne trommestikkernes bevægelse. Samtidig synger han med på melodians 2. stemme, når at sende et blik til Line, som spiller klaver – lige der, hvor hun skal skifte til en ny rytmisk figur, hvorefter han sender et anerkendende nik til Jonas, som lige har lavet et flot fill-in på sin guitar. Da de er færdige med at spille nummeret, smiler Finn bredt til eleverne og siger: "Sådan skal det bare være! Og nu er det vist tid til at få en pause." Alle går hen og tager et stykke af Lines hjemmebagte kage – den smager godt!

Denne beskrivelse er foretaget ud fra et lærerperspektiv og siger derfor først og fremmest noget om Finn (lærer) og om

- hans handlinger,
- valg af undervisningsstrategier og materiale,
- måder at organisere undervisningen på og måden at interagere med eleverne på.

En anden beskrivelse af det samme undervisningsforløb kunne have fokuseret på eleverne og om måden:

- de agerer på, mens de spiller
- hvorpå de lærer at spille,
- de kommunikerer på mens de spiller, om bandets sociale betydning for eleverne og lignende.

Beskrivelsen kunne også have fokuseret på undervisningens indhold:

- Hvilke numre de spiller,
- om de først og fremmest reproducerer andres numre, om de improviserer eller selv skriver numre,
- om eleverne har indflydelse på hvorledes musikken fortolkes og lignende

Som det fremgår, kan teoretisk viden bruges til at stille skarpt på et udsnit af undervisningens virkelighed og hjælpe os til at se, forklare og diskutere flere facetter af undervisningen. Det, der før var "noget vi bare gør" eller "noget vi bare ved", bliver nu synligt og hermed genstand for mulig forandring og refleksion. ■

Forslag til litteratur:

Ingrid Maria Hanken og Geir Johansen
Musikkundervisningens didaktikk.
Cappelen Akademisk Forlag, 1998

Gunn Imsen
Læreren verden. Indføring i almen didaktik.
Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S,
København, 2005

Per Fibæk Laursen
Didaktik og kognition.
Gyldendal 1999

Frede V. Nielsen
Almen Musikdidaktik,
Akademisk Forlag, 1998

Frede V. Nielsen
Arbejdsopgaver 14. Den musikpædagogiske forsknings territorium: Hovedbegreber og distinktioner i genstandsfeltet.
Danmarks Lærerhøjskole, 1999